

CÔNG TÁC PHÂN LUỒNG VÀ HƯỚNG NGHIỆP CHO HỌC SINH PHỔ THÔNG THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH

TS. NGUYỄN VĂN BÌNH

Trường Đại học Sài Gòn

1. Đặt vấn đề

Chiến lược Phát triển giáo dục (GD) 2011-2020 chỉ rõ: “Đến năm 2020, các cơ sở GD nghề nghiệp có đủ khả năng tiếp nhận 30% số học sinh (HS) tốt nghiệp Trung học cơ sở (THCS), tỉ lệ lao động qua đào tạo (ĐT) nghề nghiệp và đại học (ĐH) đạt khoảng 70%”. Chỉ số phân luồng theo định hướng đã nêu là 30% HS vào GD nghề nghiệp tương đương với tuyển mới khoảng 390.000 người/năm. Công tác phân luồng và hướng nghiệp cho HS sau THCS, trung học phổ thông (THPT) là một trong những nội dung quan trọng thực hiện đổi mới căn bản, toàn diện GD-ĐT.

2. Thực trạng và nguyên nhân công tác phân luồng và hướng nghiệp cho HS phổ thông

Hầu như HS tốt nghiệp THCS tiếp tục học lên THPT và thi ĐH, CĐ. Tỉ lệ HS sau THCS sang học các hệ nghề nghiệp chỉ khoảng 5 - 6%. Việc hướng nghiệp cho HS gây áp lực lớn cho các trường ĐH, CĐ, TCCN và các trường dạy nghề. Hiện nay, những nhà máy, xí nghiệp, doanh nghiệp lại rất cần người có kĩ năng nghề nghiệp ở bậc nghề, TCCN.

Theo thống kê của Bộ GD và ĐT, trong hai năm học 2010 - 2011 và 2011 - 2012, tỉ lệ HS tốt nghiệp THCS vào THPT chiếm trên 70%; tỉ lệ tốt nghiệp THCS tham gia bổ túc THPT chiếm khoảng trên 8%. Chỉ có 1,8% tốt nghiệp THCS vào học TCCN năm 2010 - 2011 và 2% năm 2011 - 2012. Nếu cộng cả số HS tốt nghiệp THPT chưa tiếp tục học với số bỏ học và trượt tốt nghiệp hàng năm vào khoảng 350.000 HS. Như vậy, nếu định hướng được những đối tượng này vào học nghề từ sớm thì hiệu quả kinh tế sẽ cao hơn. Bộ GD và ĐT cũng nhận thấy công tác GD hướng nghiệp trong nhà trường và quy mô, điều kiện của các cơ sở dạy nghề, TCCN chưa đáp ứng được nhu cầu. Cơ cấu hệ thống GD trung học và sau trung học cũng ảnh hưởng đến phân luồng với sự mở rộng quá nhanh các trường THPT.

Nguyên nhân khiến việc phân luồng, hướng nghiệp cho HS sau THCS, THPT hạn chế là do nhận thức của người dân, nhà trường và xã hội đối với GD nghề nghiệp chưa đúng đắn. Công tác GD hướng nghiệp trong nhà trường phổ thông còn yếu do thiếu đội ngũ cán bộ giáo viên am hiểu tâm lí học nghề nghiệp, giáo viên kĩ thuật chưa được đào tạo học phần về hướng nghiệp trong các trường sư phạm; thiếu sự phối hợp với doanh nghiệp trên địa bàn. Bên cạnh đó, quy mô và điều kiện của các cơ sở dạy nghề, trung cấp chuyên nghiệp (TCCN) chưa đáp ứng nhu cầu phân luồng HS. Chương trình ĐT trong các trường TCCN và khả năng liên thông giữa GD nghề nghiệp với các bậc học khác

còn bất cập. Chính sách khuyến khích đối với HS THCS học nghề, khuyến khích các trường nghề tuyển hệ tốt nghiệp THCS còn thiếu. Mặt khác, HS không theo kịp chương trình vì còn phải học và thi các môn văn hóa. Vì vậy, công tác phân luồng và hướng nghiệp cho HS sau THCS và THPT ở TP.HCM là một trong những nội dung quan trọng để thực hiện đổi mới căn bản, toàn diện GD và ĐT.

3. Nhiệm vụ và giải pháp phân luồng, hướng nghiệp cho HS phổ thông

3.1. Nhiệm vụ phân luồng và hướng nghiệp cho HS phổ thông

3.1.1. Đẩy mạnh công tác tuyên truyền vận động

Theo thống kê của Sở GD và ĐT TP.HCM, tổng số HS sau tốt nghiệp THCS năm 2013-2014 là hơn 61.500 HS. 54.200 HS vào lớp 10 trong và ngoài công lập. Số HS vào TCCN chỉ khoảng 1.500 em, gần 1.000 theo TC nghề, 232 em theo học các khóa nghề ngắn hạn, 3.700 em vào GD thường xuyên. HS sau tốt nghiệp THPT gần 37.400 em thì 17.600 em theo học ĐH-CĐ, 4.670 em theo học TCCN và TC nghề, số HS theo học nghề ngắn hạn là 1.390 em.

Những thống kê trên cho thấy số HS sau THCS, THPT vào TCCN và các cơ sở dạy nghề của TP.HCM vẫn ở mức thấp. Nguyên nhân do tư tưởng chuộng bằng cấp của phụ huynh và HS. Vì vậy, muốn phân luồng hiệu quả cần tuyên truyền sâu rộng để phụ huynh có cái nhìn đúng đắn, thực tế vào hoàn cảnh gia đình, trình độ học vấn của con em nhằm lựa chọn thích hợp.

3.1.2. Cải tiến công tác tổ chức tư vấn hướng nghiệp cho HS THCS và THPT, đặc biệt là HS cuối cấp bậc phổ thông

Bên cạnh công tác tổ chức tư vấn hướng nghiệp cho HS cuối THCS và THPT, trước đây, Sở GD-ĐT phối hợp với các trường chuyên nghiệp, trong thời gian tới, Sở GD-ĐT cần tổ chức bằng những hình thức sinh động, phong phú để thu hút rộng rãi phụ huynh, các HS dưới lớp 9 và lớp 12 về lợi ích thiết thực của sự tiến thân bằng con đường học tập tại các trường chuyên nghiệp và CĐ nghề. Việc tư vấn hướng nghiệp thông qua dạy nghề tại các Trung tâm Kĩ thuật Tổng hợp Hướng nghiệp (KTTHHN) cần được đẩy mạnh và đồng bộ với công tác hướng nghiệp trong trường.

3.1.3. Đầu tư kinh phí cho học viên, sinh viên theo học tại các trường chuyên nghiệp và CĐ nghề

Xu hướng phân luồng hướng nghiệp đối với HS không trúng tuyển vào THPT và ĐH, CĐ là những em có học lực trung bình hoặc trung bình khá, chưa nhận rõ năng lực học tập của mình, đăng kí và thi tuyển vào các trường vượt quá năng lực. Phần đông những

HS này gia đình kinh tế khó khăn, con em nhân dân lao động. Do đó, để các em tiếp tục việc học, UBND Thành phố cần đầu tư kinh phí như hỗ trợ học phí, học bổng cho các đối tượng theo học tại các trường chuyên nghiệp hoặc CĐ nghề. Sở GD và ĐT nên thành lập Ban Tư vấn hướng nghiệp để đẩy mạnh công tác hướng nghiệp.

3.2. Các giải pháp thực hiện mục tiêu, nhiệm vụ

3.2.1. Lực lượng tuyên truyền GD

Lực lượng tuyên truyền công tác hướng nghiệp cho phụ huynh và HS là tổ chức Đảng, chính quyền, ban ngành đoàn thể, tổ dân phố phối hợp cùng hệ thống có tính chuyên môn như: các trường chuyên nghiệp, các doanh nghiệp, hệ thống truyền thông phổ biến những thông tin về ngành nghề ĐT, phương thức ĐT, các chế độ ưu tiên cho người học và lợi ích thiết thực khi ra trường có việc làm, ổn định cuộc sống. Công tác tư vấn hướng nghiệp cho HS phải tổ chức thường xuyên để các em có nhận thức đúng đắn và lựa chọn theo học tại trường TCCN và CĐ nghề.

3.2.2. Lực lượng thực hiện công tác tổ chức tư vấn hướng nghiệp cho phụ huynh và HS

Các trường chuyên nghiệp cần phối hợp với các doanh nghiệp, tổ chức xã hội để tạo sự đồng thuận của các lực lượng xã hội, chuyển biến mạnh mẽ trong nhận thức của gia đình, HS về việc học tập tại các trường chuyên nghiệp.

Đa dạng trong việc liên kết ĐT tại chỗ để HS thuận lợi trong việc đi lại, học tập. Thực hiện phân công ĐT tại các ngành mũi nhọn, có nhu cầu cao của thành phố. Tạo điều kiện về thời gian, hỗ trợ vật chất, nắm bắt các thông tin về ngành nghề ĐT, trường ĐT cho lực lượng tham gia tổ chức tư vấn hướng nghiệp cho HS.

a/ Đối với Phòng GD và ĐT

Phòng GD và ĐT cần nắm bắt thông tin kịp thời về các ngành nghề như: Cơ khí, Điện tử - Tin học, Tự động hóa, Vật liệu mới, Dịch vụ,... Các ngành nghề ĐT gắn với nhu cầu của địa bàn quận, các khu chế xuất, khu công nghiệp, khu vực kinh tế phát triển để giới thiệu những trường chuyên nghiệp phù hợp nhằm đáp ứng nhu cầu ĐT nguồn nhân lực TCCN.

- Tham mưu cho UBND thành phố về cơ chế nhân sự trong ban chỉ đạo công tác tư vấn phân luồng HS cuối cấp THCS, THPT, tổ chức họp để triển khai chương trình thực hiện, báo cáo sơ kết, tổng kết rút kinh nghiệm mỗi năm học và triển khai phương hướng nhiệm vụ cho năm học mới;

- Chỉ đạo phòng phổ thông GD và ĐT, các trung tâm GD tổng hợp hướng nghiệp lên kế hoạch hướng nghiệp cho HS THCS và THPT trong những thời điểm thuận lợi;

- Phát huy vai trò của tổ phổ thông đến các phòng GD và ĐT quận, huyện vì gần đến kì thi tuyển sinh lớp 10, tổ phổ thông hướng dẫn cho ban giám hiệu trường THCS về điểm chuẩn của các trường THPT những năm trước. Từ đó, ban giám hiệu và giáo viên hướng dẫn, gợi ý cho HS lớp 9 căn cứ năng lực học tập

để đăng kí nguyện vọng học TCCN phù hợp;

- Lãnh đạo Phòng GD và ĐT phân công tổ trưởng tổ phổ thông phối hợp cùng chuyên trách phổ cập GD và giám đốc trung tâm hướng nghiệp lên kế hoạch tư vấn hướng nghiệp cho HS lớp 9 (thời gian, địa điểm tổ chức, mời các trường chuyên nghiệp);

- Phối hợp với các đơn vị tài trợ để có nguồn kinh phí, quà tặng cho người đến dự hoặc tổ chức các hội thi do trung tâm KTTHN phối hợp cùng phòng GD và ĐT về đề tài GD chuyên nghiệp.

b/ Đối với trường phổ thông

- Ban giám hiệu chỉ đạo giáo viên dạy hướng nghiệp phối hợp cùng giáo viên chủ nhiệm, giáo viên bộ môn quan tâm đến công tác GD hướng nghiệp, lồng ghép phù hợp với các tiết dạy để giúp HS có thông tin về các trường chuyên nghiệp;

- Phối hợp với các trường chuyên nghiệp tổ chức các hội thi, diễn đàn tìm hiểu về GD chuyên nghiệp, qua đó, củng cố và nâng cao nhận thức của HS về hệ thống GD chuyên nghiệp;

- Tổ chức những buổi tham quan, ngoại khóa cho HS đến tìm hiểu hoạt động của các trường chuyên nghiệp, các xí nghiệp, doanh nghiệp để HS lựa chọn trường chuyên nghiệp, ngành nghề theo học sau khi hoàn thành chương trình THCS và THPT.

3.2.3. Chế độ chính sách đối với người theo học ở các trường chuyên nghiệp

Hàng năm, số HS vào TCCN khoảng 1.500 em, gần 1.000 theo học TC nghề, 232 em theo học các khóa nghề ngắn hạn. Tương tự, HS sau khi tốt nghiệp THPT gần 37.400 em thì có đến 17.600 em theo học ĐH và CĐ, 4.670 em theo học hệ TCCN và TC nghề, số HS theo học nghề ngắn hạn là 1.390 em.

Nếu phần đầu tuyên truyền vận động số HS này vào các trường chuyên nghiệp hoặc CĐ nghề sẽ giúp các em tiếp tục việc học, đồng thời tạo điều kiện cho các em đáp ứng được yêu cầu tuyển dụng. Thành phố nên đầu tư kinh phí để hỗ trợ, khuyến khích, có chính sách ưu đãi tối đa cho các đối tượng học nghề (miễn học phí, cấp học bổng,...). UBND thành phố có chính sách hợp lí để thu hút các nhà đầu tư, doanh nghiệp, nguồn vốn của xã hội tham gia phát triển kế hoạch ĐT TCCN, CĐ nghề cho HS.

4. Kết luận

Hướng nghiệp GD nghề nghiệp có vai trò quan trọng cho xã hội. Rà soát lại chương trình hướng nghiệp phù hợp đặc điểm chung và đặc thù riêng từng địa phương. Các cơ sở ĐT cần nâng cao chất lượng ĐT nghề nghiệp, xác định nguyên tắc ĐT theo nhu cầu, ĐT có địa chỉ; công bố tỉ lệ HS học xong có việc làm. Ngoài ra, HS THCS, THPT học nghề cần được ưu đãi và vận động xã hội xây dựng quỹ hỗ trợ người học nghề, hỗ trợ trường ĐT nghề. Ngay từ cấp học THCS, THPT, ngành GD và ĐT thành phố cũng như các trường, các địa phương đẩy mạnh đánh giá việc hướng nghiệp, GD nghề nghiệp cho HS; dự báo nhu

(Xem tiếp trang 50)